

ปัจจัยกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

Determinants of Audit Fees for Companies Listed on the Market for Alternative Investment

ยุวธิดา กันธวัง* มณฑิพย์ ตั้งเอกจิต² และสุวรรณา เลหาหวิสุทธิ³

Yuwathida Kanthawang* Manatip Tangeakchit² and Suvanna Laohavisudhi³

Received: December 22, 2017, Revised: May 30, 2018, Accepted : June 25, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มุ่งเน้นตัวแปร อันได้แก่ ขนาดของบริษัท ความซับซ้อนของบริษัท สภาพคล่องของบริษัท ความสามารถในการทำกำไรของบริษัท ความเสี่ยงของบริษัท สัดส่วนค่าบริการที่นอกเหนือจากการสอบบัญชีของบริษัท ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีของบริษัท ผลประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดี รูปแบบของรายงานผู้สอบบัญชี และประเภทของสำนักงานสอบบัญชีของบริษัท เพื่อพิจารณาอิทธิพลที่มีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ในระหว่างปี พ.ศ. 2556 - 2559 รวม 352 ข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยแบบพหุคูณ การศึกษาพบว่า ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีส่วนใหญ่มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี และพบว่าความซับซ้อนของบริษัท ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีของบริษัท และประเภทของสำนักงานสอบบัญชีของบริษัทมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 หรือ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 และพบว่า ขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หรือ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 การศึกษานี้จึงเป็นประโยชน์ต่อบริษัทจดทะเบียนในการวางแผนงบประมาณ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี และเป็นประโยชน์ต่อผู้สอบบัญชีในการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

คำสำคัญ : ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

* นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

* Master of Accountancy Program, Faculty of Business Administration, Chiang Mai University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Business Administration, Chiang Mai University

³ รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Business Administration, Chiang Mai University

Abstract

The objective of this study aimed to examine determinants of audit fees for companies listed on the Market for Alternative Investment (MAI). Variables in this study include company size, company complexity, company liquidity, company profitability, company risk, non-audit fee, audit report lag, corporate governance rating, auditor's report format, and type of company's audit firm, which were specifically focused to ascertain if any of them influenced to the audit fees. The total of 352 entries of data found during 2556 - 2559 B.E. were collected; then, all acquired data were analyzed by the multiple regression analysis. The findings presented that every year during 2556 - 2559 B.E., rate of audit fees for companies listed on the Market for Alternative Investment (MAI) had been increased. According to the multiple regression analysis, company complexity, audit report lag, and type of company's audit firm had positive relationships and affected on the audit fees at 0.01 of statistical significance or at 99% of confidence level. In addition, company size had positive relationship and impacted on the audit fees at 0.05 of statistical significance or at 95% of confidence level. This study shall, therefore, benefit to the companies listed on the Market for Alternative Investment (MAI) in estimating budget for audit fees and to the auditors in setting up audit fees.

Keywords: Audit Fee, Market for Alternative Investment (MAI).

1. บทนำ

งบการเงินเป็นรายงานทางการเงินที่ฝ่ายบริหารของบริษัทได้จัดทำขึ้น เพื่อรายงานให้ผู้ถือหุ้นทราบถึง ผลประกอบการและฐานะทางการเงินของบริษัท เพื่อเป็นข้อมูลให้กับผู้ใช้งบการเงินในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ ทั้งนี้ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ได้ให้ความสำคัญกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (Certified Public Accountant) ที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ตรวจสอบ แสดงความเห็น และรับรองรายงานทางการเงินของบริษัทให้ ถูกต้องและเป็นไปตามมาตรฐานบัญชี โดยต้องเป็นผู้สอบบัญชีที่ได้รับความเห็นชอบและมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่ สำนักงาน ก.ล.ต. กำหนด รวมทั้งเป็นผู้ที่ขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจากสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 อีกด้วย (คณะกรรมการกำกับและดูแลตลาด หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2559 : เว็บไซต์)

ในการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเป็นประเด็นที่ทั้งทางด้านผู้สอบบัญชีและลูกค้าต่างให้ความสนใจ เนื่องจากผู้สอบบัญชีมีความต้องการให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่ตนทำการเรียกเก็บมีความเหมาะสมกับการบริการ ที่ตนจัดหาให้แก่ลูกค้า ซึ่งพิจารณาจากต้นทุนทรัพยากรที่นำมาใช้ในการตรวจสอบ ตลอดจนงบประมาณการดำเนินงาน ค่าความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการตรวจสอบงบการเงินที่ตนอาจต้องรับผิดชอบ (Simunic, 1980) ในขณะที่ ลูกค้าต้องการนำเสนองบการเงินของบริษัทที่ผู้สอบบัญชีทำการตรวจสอบแล้วต่อสาธารณะ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นใน ผลประกอบการและฐานะการเงินของบริษัท จึงพร้อมจ่ายค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่มีความเหมาะสมให้กับ ผู้สอบบัญชี รวมทั้งในด้านนักลงทุน ซึ่งเป็นผู้ใช้งบการเงินประกอบการตัดสินใจลงทุน หากพบว่าค่าธรรมเนียม การสอบบัญชีที่จ่ายให้กับผู้สอบบัญชีมีอัตราที่สูงเกินไป นักลงทุนอาจไม่เชื่อมั่นในความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี ในการแสดงความเห็นต่องบการเงินนั้น (Rusmanto and Waworuntu, 2015) ดังนั้น การกำหนดค่าธรรมเนียม การสอบบัญชีจึงมีความสำคัญโดยข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 19) เรื่องจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ บัญชี พ.ศ. 2553 กล่าวว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องไม่กำหนดค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนในการให้บริการ

วิชาชีพบัญชีโดยมิได้คำนึงถึงลักษณะ ความเสี่ยง ความซับซ้อน และปริมาณของงานที่ตนให้บริการหรือมีส่วนร่วมในการให้บริการวิชาชีพบัญชี" (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี พบว่าการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในต่างประเทศ เช่น ในประเทศอเมริกา (Bedard and Johnstone, 2010) อังกฤษ (Pong, 2004) ฝรั่งเศส (Besacier and Schatt, 2007) สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (Hassan and Naser, 2013 และ Hassan and Naser, 2016) บราซิล (Castro, Peleias and Silva, 2014) แต่ในประเทศไทยมีการศึกษาอย่างจำกัด และล้วนเป็นการศึกษาเฉพาะในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand: SET) เช่น การศึกษาของมรุกัญญา เปี่ยมพราย (2551) จันทรพิชญ์ ธงไชย และคณะ (2552: 15-32) และวลัยพร สวัสดิ์มงคล (2552) ทั้งนี้ Palmrose (1986) ได้กล่าวว่า ไม่มีทฤษฎีใดที่ใช้เฉพาะเจาะจงในการศึกษาปัจจัยกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี แต่จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า คุณลักษณะเฉพาะของบริษัทลูกค้า ได้แก่ ขนาดของบริษัท ความเสี่ยงของบริษัท ความซับซ้อนของบริษัท สภาพคล่องของบริษัท และความสามารถในการทำกำไรของบริษัท มีผลต่อปริมาณข้อมูลของผู้สอบบัญชีต้องทำการตรวจสอบ หรือประมาณการจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชี รวมถึงอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการที่สำนักงานสอบบัญชีต้องเรียกเก็บ

นอกจากนี้ จากการศึกษาของคนอื่น ๆ (เช่น จันทรพิชญ์ ธงไชย และคณะ, 2552: 15-32; Besacier and Schatt, 2007; Castro, Peleias and Silva, 2014 เป็นต้น) พบว่า สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย มีการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีทั่วไป และบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีการบริหารจัดการบริษัทที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้อำนาจสำนักงานสอบบัญชีใช้จำนวนชั่วโมงในการตรวจสอบบัญชีลดลง ส่งผลให้ค่าธรรมเนียมในการสอบบัญชีมีค่าลดต่ำลง (Castro, Peleias and Silva, 2014) ในขณะเดียวกัน หากการแสดงความเห็นในรายงานผู้สอบบัญชีในปีก่อนมีการแสดงความเห็นแบบมีเงื่อนไข แบบแสดงความเห็น หรือแบบไม่แสดงความเห็นแล้วย่อมเป็นผลทำให้ในปีถัดมาต้องใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติงานสอบบัญชีเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและหลักฐานที่เพียงพอต่อการแสดงความเห็นที่แตกต่างจากปีก่อน จึงทำให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในปีถัดมามีจำนวนมากขึ้น (มรุกัญญา เปี่ยมพราย, 2551) และหากบริษัทมีการใช้บริการอื่นที่นอกเหนือจากการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีร่วมด้วย เช่น วางแผนภาษีอากร วางระบบบัญชี ฯลฯ ย่อมทำให้อำนาจสำนักงานสอบบัญชีมีความเชื่อมั่นต่อบริษัทที่ตนตรวจสอบและรับรอง ทำให้ลดภาระงานบางส่วนลงในการตรวจสอบบัญชี ส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีจำนวนลดลง (ดวงกมล โมซพันธ์, 2546) รวมทั้งการที่ต้องใช้ระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชีนานนั้น เป็นการแสดงถึงความยากในการสอบบัญชีเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและหลักฐานที่เพียงพอต่อการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชี ย่อมส่งผลต่อค่าธรรมเนียมในการสอบบัญชีด้วย (Hassan and Naser, 2013) แต่จากการทบทวนวรรณกรรมของภายในประเทศ พบเพียงการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีกับการกำกับดูแลกิจการ (สุวดี สัตยารักษ์วิทย์ และอัญชลี พิพัฒน์เสริญ, 2555) แต่ไม่พบการศึกษาตัวแปรนี้กับปัจจัยกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้สนใจที่จะศึกษาปัจจัยกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ซึ่งเป็นตลาดทางเลือกหนึ่งที่สนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ไม่เคยมีโอกาสในการเข้าถึงตลาดทุนมาก่อน ให้สามารถเข้าถึงแหล่งระดมเงินทุนระยะยาวที่มีต้นทุนปลอดจากภาวะดอกเบี้ยและการคืนเงินต้นจากตลาดทุนเช่นเดียวกับบริษัทขนาดใหญ่ นอกจากนี้ตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ถือว่ามีกำไรมากอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตั้งแต่ก่อตั้งตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ 16 ปีที่ผ่านมา ในปี 2558 มีมูลค่าการระดมทุนเท่ากับ 75,726

ล้านบาท โดยแบ่งเป็นการระดมทุนจากการเสนอขายหุ้นใหม่แก่ประชาชนทั่วไปเป็นครั้งแรก (IPO) จำนวน 33,841 ล้านบาท และเป็นการระดมทุนเพิ่มหลังจากการเข้ามาจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ แล้วจำนวน 41,885 ล้านบาท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2559: เว็บไซต์) จากสถิติภาพรวมตลาดรายปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ที่ได้กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าบริษัทมีศักยภาพในการเติบโตสามารถสร้างผลกำไรและผลตอบแทนให้นักลงทุนได้ ซึ่งเป็นอีกทางเลือกให้แก่ักลงทุนทำให้มีทางเลือกในการลงทุนและสามารถกระจายความเสี่ยงจากการลงทุนได้มากขึ้น ดังนั้นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเช่นเดียวกับบริษัทขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ปัจจัยกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษา นอกจากนี้แล้วยังเป็นแนวทางในการพิจารณาการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีให้กับผู้สอบบัญชี และบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ตลอดจนเป็นข้อมูลให้กับผู้สนใจหรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

2. การทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

Simunic (1980) กล่าวว่า ในตลาดการแข่งขันของธุรกิจการตรวจสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีต้องดำเนินการตามขั้นตอนโดยการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีจากลูกค้าให้ครอบคลุมต้นทุนของการลงทุนในการปฏิบัติงานสอบบัญชีรวมทั้งผลกำไรปกติ และความน่าจะเป็นของจำนวนเงินที่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายในอนาคตอันอาจเกิดจากข้อบกพร่อง หรือความผิดพลาดในการปฏิบัติงานตรวจสอบของผู้สอบบัญชี อีกทั้ง Castro, Peleias and Silva (2014) กล่าวไว้ว่า การกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีนั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ซึ่งจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีไม่ควรกำหนดค่าตอบแทนที่ได้รับจากการสอบบัญชีไว้สูงเกินไปหรือต่ำเกินไป ควรกำหนดมาจากจำนวนชั่วโมงที่ผู้สอบบัญชีใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยประมาณ (ต้นทุนทรัพยากร) รวมกับอัตราการคิดค่าบริการรายชั่วโมง ในขณะที่ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี (ฉบับที่ 19) เรื่องจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2553 กล่าวว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องไม่กำหนดค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนในการให้บริการวิชาชีพบัญชีโดยมิได้คำนึงถึงลักษณะ ความเสี่ยง ความซับซ้อน และปริมาณของงานที่ตนให้บริการหรือมีส่วนร่วมในการให้บริการวิชาชีพบัญชี” (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559) ผู้สอบบัญชีจึงควรกำหนดค่าธรรมเนียมโดยประกอบด้วยค่าบริการจากการปฏิบัติงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่คำนวณจากระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีไม่ควรกำหนดค่าธรรมเนียมโดยถือเอาอัตราสูงต่ำของยอดเงิน หรือมูลค่ารายการใดที่ตนให้บริการ เพราะถือว่าไม่มีจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ

2.1 การทบทวนวรรณกรรม

ปัจจัยทางด้านคุณลักษณะเฉพาะของบริษัทลูกค้า ได้แก่ ขนาดของบริษัท ความเสี่ยงของบริษัท ความซับซ้อนของบริษัท สภาพคล่องของบริษัท และความสามารถในการทำกำไรของบริษัท โดยปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อปริมาณข้อมูลที่ผู้สอบบัญชีต้องทำการตรวจสอบ เพื่อนำไปประมาณการจำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชี รวมถึงอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการที่สำนักงานสอบบัญชีต้องเรียกเก็บ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (จันทร์เพ็ญ ธงไชย และคณะ, 2552: 15-32; วลัยพร สวัสดิ์มงคล, 2552; Hassan and Naser, 2013; Castro, Peleias and Silva, 2014) ที่พบว่าขนาดของบริษัท และความซับซ้อนของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ในขณะที่ความเสี่ยงของบริษัทเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการวางแผนการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี หากบริษัท

มีการตัดสินใจจัดหาเงินทุนโดยมีหนี้สินในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้น โอกาสที่จะไม่สามารถชำระดอกเบี้ยก็จะสูงตามไปด้วย เนื่องจากบริษัทมีหนี้สินมาก ทำให้มีภาระผูกพันที่ต้องชำระดอกเบี้ยทุกงวดไม่ว่ากิจการจะได้กำไรหรือขาดทุน ดังนั้นบริษัทย่อมมีความเสี่ยงทางการเงินที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจ และย่อมส่งผลต่อผู้ถือหุ้นเพิ่มมากขึ้น ผู้สอบบัญชีจึงต้องวางแผนการปฏิบัติงานสอบบัญชี โดยอาจต้องมีการขยายขอบเขตในการตรวจสอบบัญชีมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนชั่วโมงในการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น นำไปสู่ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม (จันทร์เพ็ญ ธงไชย และคณะ, 2552: 15-32; วลัยพร สวัสดิ์มงคล, 2552; Castro, Peleias and Silva, 2014) พบว่า ความเสี่ยงของบริษัทที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

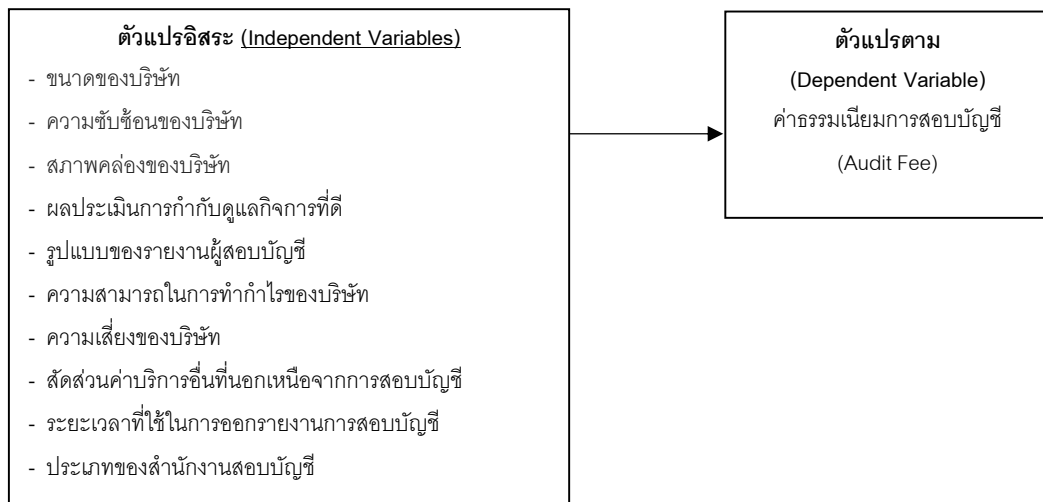
ในขณะที่หากบริษัทมีความสามารถในการระดมทุนต่ำ โอกาสในการขาดสภาพคล่องทางการเงินจะมีเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะกรณีของบริษัทที่มีความจำเป็นต้องจ่ายชำระหนี้สินระยะสั้น บริษัทจะมีความสามารถเพียงใดในการแปลงสินทรัพย์หมุนเวียนเพื่อชำระหนี้สินดังกล่าว ผู้สอบบัญชีต้องตรวจสอบรายการเพิ่มมากขึ้น ย่อมส่งผลต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มสูงขึ้นด้วย ในทางกลับกัน หากสภาพคล่องของบริษัทมีค่าสูงจะแสดงให้เห็นว่าบริษัทมีความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ได้ ผู้สอบบัญชีไม่จำเป็นต้องเพิ่มรายการตรวจสอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Castro, Peleias and Silva (2014) ที่พบว่า สภาพคล่องของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ส่วนการมีผลประโยชน์ที่ตี หรือมีความสามารถในการสร้างผลกำไรที่สูงนั้น ผู้ลงทุนจะมีความคาดหวังกับบริษัทในเรื่องผลตอบแทนนำไปสู่การตัดสินใจในการเข้าร่วมลงทุน เนื่องจากบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรอย่างต่อเนื่องจะมีความเสี่ยงในการดำเนินงานต่ำ ทำให้ผู้สอบบัญชีไม่จำเป็นต้องใช้จำนวนชั่วโมงในการปฏิบัติงานมาก มีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีต่ำ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อังคณา วานนท์วงศ์ (2553) ที่พบว่า ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ส่วนประเภทของสำนักงานสอบบัญชีนั้น หากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เลือกใช้บริการตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big4 อันเป็นสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่จำนวน 4 แห่ง ซึ่งเป็นสำนักงานสอบบัญชีที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ จึงต้องรักษาคุณภาพและชื่อเสียงไม่ให้เสื่อมเสียและไม่ให้ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากการปฏิบัติงาน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีเป็นพิเศษ จึงมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่มีจำนวนสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีทั่วไปที่ไม่ใช่สำนักงานที่อยู่ในกลุ่ม Big4 (Non-Big4) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจันทร์เพ็ญ ธงไชย และคณะ (2552 : 15-32) Besacier and Schatt (2007) และ Castro, Peleias and Silva (2014) ที่พบว่า สำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม BIG4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

สำหรับการศึกษานี้ที่ได้เพิ่มตัวแปรปัจจัย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่ 1 ผลประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดี จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าหากบริษัทได้รับผลประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดี แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของบริษัทมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Cohen and Hanno (2000) อธิบายว่า หากบริษัทมีการกำกับดูแลกิจการที่ดีย่อมลดความเสี่ยงจากการควบคุม (Control Risk) ทำให้ผู้สอบบัญชีลดการตรวจสอบรายการบัญชี และยอดคงเหลือโดยการทดสอบในสาระสำคัญ (Substantive Test) ผู้สอบบัญชียอมให้จำนวนชั่วโมงการปฏิบัติงานสอบบัญชีหรือลดขั้นตอนในการตรวจสอบ ส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทที่ได้รับผลประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีต่ำ (Castro, Peleias and Silva, 2014) ปัจจัยที่ 2 รูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชี หากในรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นแบบมีเงื่อนไขแบบแสดงความเห็น หรือแบบไม่แสดงความเห็น ย่อมเป็นเหตุให้การสอบบัญชีในปีถัดไปต้องเพิ่มจำนวนชั่วโมงในการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและหลักฐานที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการแสดงความเห็นที่เปลี่ยนจากปีก่อน ส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีปีปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มรกัญญา เปี่ยมพราย (2551)

ที่พบว่า รูปแบบของรายงานผู้สอบบัญชีปีก่อนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ปัจจัยที่ 3 สัดส่วนค่าบริการอื่นที่นอกเหนือจากการสอบบัญชีก่อน ซึ่งในปัจจุบันสำนักงานสอบบัญชีมีการให้บริการอื่น เช่น วางระบบบัญชี การให้บริการด้านภาษี เป็นต้น หากบริษัทมีค่าบริการอื่นที่นอกเหนือจากการสอบบัญชีที่ใช้บริการ สำนักงานสอบบัญชีเดียวกันมีค่าเพิ่มขึ้น เจ้าของบริษัทนั้นเล็งเห็นว่าได้รับประโยชน์ที่เพิ่มมากขึ้น และได้รับข้อเสนอแนะจากผู้สอบบัญชีไปพัฒนาคุณภาพงานบัญชีของบริษัท ในทางตรงกันข้าม ผู้สอบบัญชีย่อมมีความมั่นใจในบริษัทที่ตนรับผิดชอบอยู่ ทำให้ผู้สอบบัญชีลดความเข้มงวดในการตรวจสอบข้อมูลลง นำไปสู่ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่มีค่าลดลงตามไปด้วย (ดวงกมล โฆษพันธ์, 2546) และปัจจัยที่ 4 ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี การนำเสนอรายงานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ต่อบุคคลภายนอกที่เปิดเผยมูลข้อมูลอย่างสาธารณะ ต้องได้รับการตรวจสอบข้อมูลและได้รับการแสดงความเห็นจากผู้สอบบัญชีเสียก่อน หากบริษัทจัดเตรียมข้อมูลให้กับผู้สอบบัญชีอย่างมีคุณภาพ ย่อมทำให้ผู้สอบบัญชีประเมินความเสี่ยงและวางแผนขอบเขตการตรวจสอบลดลง หากผู้สอบบัญชีใช้ระยะเวลาในการออกรายงานการสอบบัญชีน้อย แสดงว่าผู้สอบบัญชีใช้จำนวนชั่วโมงในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีให้แก่บริษัทน้อยเช่นกัน จากผลการศึกษาของ Hassan and Naser (2013) พบว่า ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

2.2 สมมติฐานและกรอบแนวคิดในการศึกษา

จากแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัจจัยกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการศึกษาดังภาพที่ 1 และมีการพัฒนาสมมติฐานดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

สมมติฐานในการศึกษา

- สมมติฐานที่ 1 : ขนาดของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี
- สมมติฐานที่ 2 : ความซับซ้อนของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี
- สมมติฐานที่ 3 : สภาพคล่องของบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี
- สมมติฐานที่ 4 : ผลประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี
- สมมติฐานที่ 5 : รูปแบบของรายงานผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 6 : ความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 7 : ความเสี่ยงของบริษัทที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 8 : สัดส่วนค่าบริการอื่นที่นอกเหนือจากการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 9 : ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 10 : สำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม BIG4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานประจำปี และแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (56-1) จากเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และรวบรวมข้อมูลของผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีจากรายงาน Corporate Governance Report of Thai Listed Companies ตั้งแต่ปี 2556 - 2559 เป็นระยะเวลา 4 ปี มีจำนวนข้อมูลทั้งสิ้น 462 ข้อมูล มีจำนวนข้อมูลครบถ้วนรวม 352 ข้อมูล โดยวิธีตัวแบบที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลตามแบบจำลองดังนี้

$$AFEE_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 SIZE_{i,t} + \beta_2 COMPLEX_{i,t} + \beta_3 CR_{i,t} + \beta_4 CGR_{i,t-1} + \beta_5 OPINION_{i,t-1} + \beta_6 ROA_{i,t} + \beta_7 LEVERAGE_{i,t} + \beta_8 NAFEE_{i,t} + \beta_9 ARL_{i,t} + \beta_{10} BIG4_{i,t} + e_{i,t}$$

โดยที่

$AFEE_{i,t}$	คือ จำนวนค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท i ในปี t
$SIZE_{i,t}$	คือ ขนาดของบริษัทวัดค่าจากจำนวนสินทรัพย์รวมของบริษัท i ในปี t
$COMPLEX_{i,t}$	คือ ความซับซ้อนของบริษัทวัดค่าจากจำนวนบริษัทย่อยของบริษัท i ในปี t
$CR_{i,t}$	คือ สภาพคล่องของบริษัทวัดค่าจากอัตราส่วนทุนหมุนเวียนของบริษัท i ในปี t
$CGR_{i,t-1}$	คือ ผลประเมินการกำกับดูแลกิจการของบริษัท i ในปี $t-1$ วัดค่าจาก - 1 แทนบริษัทที่ได้รับผลการประเมินอยู่ในระดับ “ดีเลิศ” “ดีมาก” และ “ดี” - 0 แทนบริษัทที่ไม่ได้รับผลการประเมินอยู่ในระดับ “ดีเลิศ” “ดีมาก” และ “ดี”
$OPINION_{i,t-1}$	คือ รูปแบบของรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัท i ในปี $t-1$ วัดค่าจาก - 1 แทนรูปแบบรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทแบบไม่มีเงื่อนไข หรือไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคเน้น - 0 แทนรูปแบบรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทแบบมีเงื่อนไข แบบแสดงความเห็น และไม่ได้แสดงความเห็น
$ROA_{i,t}$	คือ ความสามารถในการทำกำไรของบริษัทวัดค่าจากอัตราผลตอบแทน (กำไรสุทธิ) ต่อสินทรัพย์ของบริษัท i ในปี t
$LEVERAGE_{i,t}$	คือ ความเสี่ยงของบริษัทวัดค่าจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวมของบริษัท i ในปี t
$NAFEE_{i,t}$	คือ สัดส่วนค่าบริการที่นอกเหนือจากการสอบบัญชีของบริษัทวัดค่าจากค่าบริการอื่นที่นอกเหนือจากการสอบบัญชีต่อค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท i ในปี t

$ARL_{i,t}$	คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีของบริษัทวัดค่าจากระยะห่างระหว่างวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีกับวันที่ในงบการเงินของบริษัท i ในปี t
$BIG4_{i,t}$	คือ ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีของบริษัท i ในปี t วัดค่าจาก - 1 แทนบริษัทที่ใช้บริการการตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big4 - 0 แทนบริษัทที่ไม่ใช้บริการการตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big4
$e_{i,t}$	คือ ค่าความคลาดเคลื่อน
i	คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ที่ใช้ศึกษา
t	คือ ปีที่ต้องการศึกษา พ.ศ. 2556 พ.ศ. 2557 พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2559

4. ผลการวิจัย

การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อเป็นการอธิบายถึงลักษณะเบื้องต้นของตัวแปร อันได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระแต่ละตัว โดยผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนาของตัวแปรเชิงปริมาณภาพรวมตั้งแต่ปี 2556 - 2559

ตัวแปร	Mean	Median	Minimum	Maximum	Std. Deviation
$AFEE_{i,t}$	1.53	1.20	0.44	6.40	0.92
$SIZE_{i,t}$	13.87	9.68	1.50	132.32	15.33
$COMPLEX_{i,t}$	3.06	2.00	0.00	26.00	4.27
$CR_{i,t}$	3.35	1.68	0.13	90.05	6.71
$ROA_{i,t}$	6.21	3.87	-85.87	805.96	45.75
$LEVERAGE_{i,t}$	1.62	0.71	0.03	199.54	10.67
$NAFEE_{i,t}$	3.20	0.00	0.00	129.95	11.62
$ARL_{i,t}$	54.50	55.00	35.00	96.00	6.18

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาจำนวนค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ($AFEE_{i,t}$) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ที่ศึกษาทั้งหมดจำนวน 352 ข้อมูลในระหว่างปี 2556 - 2559 พบว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.53 ล้านบาท โดยมีค่ามัธยฐานอยู่ที่ 1.20 ล้านบาท ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.44 ล้านบาท ค่าสูงสุดเท่ากับ 6.40 ล้านบาท และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.92 ล้านบาท ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่มีค่าแตกต่างกัน

เพื่อพิจารณาแนวโน้มค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท ($AFEE_{i,t}$) การศึกษานี้จึงนำข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ที่มีข้อมูลค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท ($AFEE_{i,t}$) ครบทั้ง 4 ปี มาพิจารณาโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) เพื่อให้ทราบจำนวนบริษัทจดทะเบียนที่มีการปรับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การแจกแจงความถี่ในการปรับเพิ่มของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท (AFEE_{it}) ปี 2556 - 2559

การปรับอัตราค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น	ความถี่	ร้อยละ
ปรับทุก ๆ ปี (4 ครั้ง)	40	57.14
ปรับ 3 ครั้ง	19	27.14
ปรับ 2 ครั้ง	11	15.72
ปรับ 1 ครั้ง	0	0.00
รวม	70	100

หมายเหตุ : บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ที่มีข้อมูลครบ 4 ปี (พ.ศ. 2556 - 2559)

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอเอ็ม เอ ไอ ส่วนใหญ่มีการปรับเพิ่มขึ้นทุกปี (4 ครั้ง) คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมา คือ ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอเอ็ม เอ ไอ มีการปรับเพิ่มขึ้น 3 ครั้งในรอบ 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.14 ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่มีการปรับเพิ่มขึ้น 2 ครั้งในรอบ 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.72

ตารางที่ 3 แสดงการแจกแจงความถี่ของตัวแปร Dummy Variables

ตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
CGR _{i,t-1} = 1	201	57.10
CGR _{i,t-1} = 0	151	42.90
OPINION _{i,t-1} = 1	343	97.44
OPINION _{i,t-1} = 0	9	2.56
BIG4 _{it} = 1	140	39.77
BIG4 _{it} = 0	212	60.23

หมายเหตุ : ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาอยู่ในช่วงระหว่างปี 2556 - 2559 จำนวนทั้งหมด 352 ข้อมูล

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาผลประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัท (CGR_{i,t-1}) พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอเอ็ม เอ ไอ ในปี 2556 - 2559 ส่วนใหญ่ได้รับผลการประเมินอยู่ในระดับ “ดีเลิศ” “ดีมาก” และ “ดี” อยู่ที่ร้อยละ 57.10 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอเอ็ม เอ ไอ ได้รับผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีหากวิเคราะห์จากภาพรวมระหว่างปี 2556 - 2559 ของรูปแบบของรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัท (OPINION_{i,t-1}) พบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอเอ็ม เอ ไอ ส่วนใหญ่ร้อยละ 97.44 ได้รับรูปแบบรายงานผู้สอบบัญชีปีก่อนเป็นรูปแบบรายงานผู้สอบบัญชีแบบไม่มีเงื่อนไข และแบบไม่มีเงื่อนไขแต่มีวรรคเน้น ส่วนประเภทของสำนักงานสอบบัญชีของบริษัท (BIG4_{it}) นั้น พบว่าภาพรวมระหว่างปี 2556 - 2559 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอเอ็ม เอ ไอ ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.23 ไม่ได้เลือกใช้บริการการสอบบัญชีจากสำนักงานบัญชีในกลุ่ม Big4 นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Correlation Analysis) เป็นดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Correlation Analysis)

Pearson Correlations											
	AFEE	SIZE	COMPLEX	CR	CGR	OPINION	ROA	LEVERAGE	NAFEE	ARL	BIG4
AFEE	1	0.433**	0.587**	-0.016	0.045	-0.048	-0.098	0.005	0.179**	0.173**	0.285**
SIZE		1	0.384**	-0.047	0.159**	-0.005	-0.049	0.028	0.060	0.096	0.124*
COMPLEX			1	0.007	0.028	-0.048	-0.094	-0.031	0.029	0.067	0.091
CR				1	0.015	0.000	0.034	-0.049	-0.015	-0.024	-0.001
CGR					1	0.114*	0.061	-0.060	0.100	-0.100	0.048
OPINION						1	0.029	0.013	-0.028	-0.276**	0.095
ROA							1	-0.081	-0.018	-0.027	0.043
LEVERAGE								1	0.062	0.036	-0.052
NAFEE									1	0.040	0.132*
ARL										1	-0.081
BIG4											1

หมายเหตุ: ข้อมูลในปี 2556 - 2559 ประกอบด้วยจำนวนตัวอย่าง 352 ข้อมูล

** หมายถึง มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

* หมายถึง มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlations) ของข้อมูลตัวอย่างทั้งหมด ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 หรือระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 พบว่าค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท ($AFEE_{i,t}$) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในทิศทางเดียวกัน (+) กับขนาดของบริษัท ($SIZE_{i,t}$) ความซับซ้อนของบริษัท ($COMPLEX_{i,t}$) สัดส่วนค่าบริการอื่นที่นอกเหนือจากการสอบบัญชี ($NAFEE_{i,t}$) ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี ($ARL_{i,t}$) และประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ($BIG4_{i,t}$) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.433 0.587 0.179 0.173 และ 0.285 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระระหว่างกันแล้ว พบว่าตัวแปรอิสระส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ที่เป็นอิสระต่อกัน ซึ่งในความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่จะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในระดับนัยสำคัญที่สูงไม่เกิน 0.5 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่น่าใช้ในการวิเคราะห์นั้นไม่มีปัญหา Multicollinearity (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2556) ซึ่งหมายถึง ปัญหาที่เกิดจากตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปร อาจส่งผลกระทบต่อผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเปรียบเทียบ ณ ระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ไม่ถูกต้อง ยกเว้นตัวแปรความซับซ้อนของบริษัท ($COMPLEX_{i,t}$) ที่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญที่สูงเกิน 0.5 แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีการทดสอบค่า VIF และค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว ซึ่งผลการทดสอบ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระของตัวแบบที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้างต้น อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity หรือปัญหาในเรื่องของความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาอีกด้วย ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบค่า VIF และค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวไว้ในตารางที่ 5 ซึ่งจากผลการทดสอบนั้น พบว่าค่า VIF ที่ได้มีค่าไม่เกิน 2.50 และค่า Tolerance ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่ทำการทดสอบแสดงผลการทดสอบว่าไม่มีค่าเข้าใกล้ 0 (Hair, et al., 2006) ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้จากผลการทดสอบว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้มีความสัมพันธ์ที่เป็นอิสระต่อกัน ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันในระดับนัยสำคัญที่สูงเกิน 0.5 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์สมการถดถอย

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ

ตัวแปร	Tolerance	VIF	Coefficient	t-Statistic	Prob. (t-Statistic)
(Constant)			-0.1667	-0.3532	0.7242
SIZE _{i,t}	0.810	1.235	0.0121	2.4524	0.0147 *
COMPLEX _{i,t}	0.839	1.192	0.1014	7.8721	0.0000 **
CR _{i,t}	0.993	1.007	-0.0003	-0.0539	0.9571
CGR _{i,t-1}	0.935	1.069	-0.0103	-0.1446	0.8851
OPINION _{i,t-1}	0.907	1.102	-0.0202	-0.1067	0.9151
ROA _{i,t}	0.977	1.024	-0.0009	-1.5941	0.1118
LEVERAGE _{i,t}	0.976	1.025	0.0008	0.5780	0.5636
NAFEE _{i,t}	0.962	1.039	0.0093	1.4033	0.1614
ARL _{i,t}	0.900	1.111	0.0194	2.7593	0.0061 **
BIG4 _{i,t}	0.945	1.058	0.4017	4.8316	0.0000 **
Durbin-Watson			1.9424		
R-squared			0.4757		
Adjusted R-squared			0.4603		
F - statistic			30.9397		
Prob (F - statistic)			0.0000		

หมายเหตุ : ** หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

* หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ค่า t-Statistic และค่า Prob.(t-Statistic) เป็นค่าที่ได้จากการใช้วิธี White's Heteroscedasticity Corrected Standard Errors

ผลการศึกษาจากตารางที่ 5 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (R-Squared) ของปี 2556 - 2559 เท่ากับ 0.4757 หมายความว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาสามารถอธิบายผลการเปลี่ยนแปลงของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัท (AFEE_{i,t}) ปี 2556 - 2559 ได้ร้อยละ 47.57 ส่วนจำนวนร้อยละที่เหลือนั้นเกิดจากอิทธิพลของตัวแปรตัวอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาพิจารณา ซึ่ง ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 พบว่าตัวแปรความซับซ้อนของบริษัท (COMPLEX_{i,t}) ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานของผู้สอบบัญชี (ARL_{i,t}) และประเภทของสำนักงานสอบบัญชี (BIG4_{i,t}) มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรดังกล่าวมานี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

ของค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 พบว่าตัวแปรขนาดของบริษัท ($SIZE_{it}$) มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรดังกล่าวมานี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชีของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

5. อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาปัจจัยกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ วิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมทั้ง 4 ปี พบว่ามีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชี ดังนี้

ขนาดของบริษัท ซึ่งวัดค่าโดยใช้มูลค่าของสินทรัพย์รวม พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่กำหนดและผลการศึกษาของจันทร์เพ็ญ ธงไชย และคณะ (2552: 15-32) วลัยพร สวัสดิ์มงคล (2552) อังคนา วานนท์วงศ์ (2553) Besacier and Schatt (2007) Hassan and Naser (2013) และ Castro, Peleias and Silva (2014) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัทขนาดใหญ่ย่อมมีปริมาณของข้อมูลมากกว่าบริษัทขนาดเล็ก ทำให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาในการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีมากกว่า ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมากขึ้น อีกทั้งบริษัทที่มีขนาดใหญ่ย่อมมีความสามารถในการจ่ายค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีให้กับสำนักงานสอบบัญชีเช่นเดียวกัน

ความซับซ้อนของบริษัท วัดค่าโดยใช้จำนวนบริษัทย่อยหรือบริษัทร่วมเป็นตัววัดระดับความซับซ้อนในการประกอบธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่กำหนดและผลการศึกษาของมรกตัญญา เปี่ยมพราย (2551) จันทร์เพ็ญ ธงไชย และคณะ (2552: 15-32) อังคนา วานนท์วงศ์ (2553) Hassan and Naser (2013) และ Castro, Peleias and Silva (2014) จึงมีความเป็นไปได้ว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ที่บริษัทย่อยและบริษัทร่วมเป็นจำนวนมากนั้น ทำให้ผู้สอบบัญชีต้องมีความสามารถและความชำนาญเป็นพิเศษในการปฏิบัติงานในการตรวจสอบเพิ่มมากขึ้น นำไปสู่จำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย เพื่อให้แน่ใจในความถูกต้องของข้อมูลสำหรับการจัดทำงบการเงินรวม จึงส่งผลให้ผู้สอบบัญชีต้องเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในจำนวนที่สูงขึ้น

ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี วิเคราะห์จากข้อมูลจำนวนวันของระยะห่างวันที่นับตั้งแต่วันที่สิ้นรอบระยะเวลาบัญชีจนถึงวันที่ผู้สอบบัญชีลงมือรับรองในรายงานการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี ผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาของระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีของบริษัทในปี 2559 พบว่ามีค่าสูงสุดอยู่ที่ 96 วัน ซึ่งทาง ก.ล.ต. ได้กำหนดหลักเกณฑ์ระยะเวลาและเงื่อนไขการส่งรายงานที่แสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทไว้ว่าบริษัทจดทะเบียนต้องจัดทำและนำส่งงบการเงินประจำปีที่ได้รับการตรวจสอบแล้วภายใน 90 วันนับตั้งแต่วันที่สิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2559) มิฉะนั้นบริษัทอาจถูกเพิกถอนเพราะไม่ได้ปฏิบัติตามที่ประกาศกำหนดต่อตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้บริษัทดังกล่าวต้องแจ้งกับตลาดหลักทรัพย์แล้วว่าไม่สามารถนำส่งงบการเงินประจำปี 2559 ภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ เนื่องจากงบการเงินของบริษัทอยู่ระหว่างการดำเนินการในส่วนที่เป็นรายละเอียดเพียงเล็กน้อย ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลกระทบต่อการจัดทำแบบ 56-1 ประจำปี 2559 ของบริษัทที่มีความล่าช้าเกินกว่า 90 วัน นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ

0.01 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่กำหนดและผลการศึกษาของ Hassan and Naser (2013) จึงเห็นว่าจำนวนวันในการออกรายงานของผู้สอบบัญชีนับตั้งแต่วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีกับวันที่ผู้สอบบัญชีรับรองไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีที่มาก ส่งผลให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย

ประเภทของสำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big4 ผลการศึกษาพบว่า สำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม BIG4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี ซึ่งมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดและสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มรุกัญญา เปี่ยมพราย (2551) จันทรพิชญ์ รัชไชย และคณะ (2552: 15-32) Besacier and Schatt (2007) และ Castro, Peleias and Silva (2014) เห็นได้ว่า หากบริษัทเลือกใช้บริการการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big4 ซึ่งเป็นสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่เป็นที่ยอมรับในระดับโลก และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย จะทำให้มีค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ในกลุ่ม Big4 อีกทั้งสำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big4 จำเป็นต้องมีการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีเป็นพิเศษ เพื่อรักษาชื่อเสียงของสำนักงานไม่ให้เสื่อมเสียชื่อเสียง และถูกฟ้องร้องดำเนินคดีจากการตรวจสอบที่อาจเกิดจากความผิดพลาดได้ ส่งผลให้ผู้สอบบัญชีจึงเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีในจำนวนที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ของการศึกษานี้ พบว่า ขนาดของบริษัท ความซับซ้อนของบริษัท และระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี ส่งผลกระทบให้ค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีมีค่าสูง ในขณะที่หากเป็นสำนักงานสอบบัญชีในกลุ่ม Big4 จะมีผลต่อการคิดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการที่เรียกเก็บสูงตามไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2556). *สถิติสำหรับงานวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทรพิชญ์ รัชไชย และคณะ. (2552). ปัจจัยที่มีผลต่อค่าธรรมเนียมการตรวจสอบบัญชี. *จุฬาลงกรณ์วารสาร*. 21(83), 15-32.
- ดวงกมล โฆษพันธ์. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่องานตรวจสอบภายในกับการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชี*. (วิทยานิพนธ์บัณฑิตยมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- มรุกัญญา เปี่ยมพราย. (2551). *ปัจจัยในการกำหนดค่าธรรมเนียมสอบบัญชี กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. (การค้นคว้าแบบอิสระบัณฑิตยมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา).
- วลัยพร สวัสดิ์มงคล. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีของบริษัทในกลุ่ม SET100 ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. (การค้นคว้าแบบอิสระบัณฑิตยมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). *ข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี เรื่อง จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2553*. ค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2559, จาก <http://www.fap.or.th>
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555). *มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 200 เรื่องวัตถุประสงค์และหลักการพื้นฐานของการสอบบัญชี*. ค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2559, จาก <http://www.fap.or.th>

- สุวดี สัตยารักษ์วิทย์ และอัญชลี พิพัฒน์เสริญ. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับระยะเวลาที่ใช้ในการออกรายงานการสอบบัญชี. *วารสารวิชาชีพบัญชี*. 8(22), 65-81.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2555). ข้อเสนอแนะที่พบจากการตรวจระบบการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี ใน การบรรยายเรื่องข้อสังเกตที่พบจากการตรวจระบบการควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2559). ข้อมูลงบการเงินของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ไทย. ค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2559, จาก www.sec.or.th
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2559). คุณสมบัติของผู้สอบบัญชีที่ได้รับความเห็นชอบ. ค้นเมื่อ 4 กันยายน 2560, จาก www.sec.or.th
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2559). ตารางประเภทและระยะเวลาส่งรายงานที่แสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงาน. ค้นเมื่อ 4 กันยายน 2560, จาก www.sec.or.th
- หลักเกณฑ์การสำรวจโครงการสำรวจการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียนไทย. (2559). ค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2559, จาก www.thai-iod.com
- อังคณา วานนท์วงศ์. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของกรรมการบริษัทกับค่าสอบบัญชี. (การค้นคว้าแบบอิสระ บัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- Bedard, J. C. & Johnstone, K. M. (2010). Audit Partner Tenure and Audit Planning and Pricing. *American Accounting Association. A Journal of Practice & Theory*, 29(2), 45-70.
- Besacier, N. G. & Schatt, A. (2007). Determinants of audit fees for French quoted firms. *Managerial Auditing Journal*, 22(2), 139-160.
- Bortolon, P. M., Neto, A. S. & Santos, T. B. (2013). Audit Costs and Corporate Governance. *Revista Contabilidade & Finanças*. 24, (61).
- Castro, W. B., Peleias, I. R. & Silva, G. P. (2014). Determinants of Audit Fees: a Study in the Companies Listed on the BM& FBOVESPA, Brazil. *Revista Contabilidade & Finanças*, 26(September), 69.
- Cohen, J., & Hanno D. (2000). Auditors' consideration of corporate governance and management control philosophy in preplanning and panning judgements. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* 19, 133-146.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E. and Tatham, R.L. (2006) *Multivariate Data Analysis*. (6th ed.). *Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River*.
- Hassan, Y. M. & Naser, K. (2013). Determinants of Audit Fees: Empirical Evidence From An Emerging Economy. *International Business Research*, 6(8), 13-25.
- Hassan, Y. M. & Naser, K. (2016). Factors influencing external audit fees of companies listed on Dubai Financial Market. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 9(3), 346-363.
- Palmrose, Z., V. (1986). Audit Fees and Auditor Size: Further Evidence. *Journal of Accounting Research*, 24(4), 97-110.

- Pong, C. K. M. (2004). A descriptive analysis of audit price changes in the UK 1991–95. *European Accounting Review*, 13(1), 161-17.
- Rusmanto, T. & Waworuntu, S. R. (2015). Factors influencing audit fee in Indonesian Publicly Listed Companies applying GCG. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 172, 63-67.
- Simunic, D. A. (1980). The Pricing of Audit Service: Theory and Evidence. *Journal of Accounting Research*, 18, 161-189.